

Educație și autoeducație

Presupunind că redacția mi-ar cere un articol cu tema: rolul educativ al teatrului asupra tineretului — cum aș începe oare?

Probabil, așa: a învăța să mergi, să măninci, să vorbești, să te îmbraci, să nu te joci cu focul; mai târziu, a învăța să scrii, să citești, să fii disciplinat, să muncești, să respecti; mai târziu, a învăța să gîndești, să capeți simț moral, să corelezi fenomenele, să concepi sensul vieții și al morții — da, toate astea sînt educație și auto-educație, oricît de uscat și, poate, rebarbativ, ar sîna aceste cuvînte.

Și, desigur, „rolul educativ“, fie că el aparține familiei, școlii, societății sau artei, poate fi implicit sau explicit, dar, în nici un caz, negat sau ignorat. Nu am nici o îndoială că arta, pe lîngă alte prerogative, îl definește și pe acela de a forma o psihologie, o mentalitate, un punct de vedere, o atitudine, o sensibilitate.

Totuși, îmi displace faptul de a izola această facultate din contextul ei complex și tulburător, de a discuta. Decî, exclusiv despre rolul educativ al artei sau, și mai restrîns, despre rolul educativ al teatrului sau, încă și mai restrîns, despre rolul educativ al teatrului asupra unei unice categorii: a tineretului.

Iată, însă, că aceasta este cu adevărat tema pe care mi-a propus-o redacția.

Trebuie să recunosc că posed un îndărătnic dar de sinteze și că, de pildă, împărțirea în generații sau vîrste, mi se pare un act destul de arbitrar, eventual dureros (ca orice secționare operată asupra ființei noastre constituite) și, oricum, nesemnificativ în plan valoric.

Rămînînd, cît de cît, în perimetrul subiectului, îmi amintesc de profunda impresie pe care mi-a făcut-o, în copilărie, un spectacol de teatru pentru păpuși, al unei trupe austriece, dacă nu mă înșel, cu tema: Faust. Pentru prima oară în existența mea, vedeam încarnări și simboluri ale Binelui și Răului, vedeam miracole scenice și flăcări pedepsitoare.

Dacă acel spectacol m-a educat? De bună seamă, de vreme ce m-a familiarizat cu noțiuni necunoscute mie pînă atunci, de vreme ce mi-a impregnat sensibilitatea cu arome inedite și mi-a șlefuit vîzul.

Foarte tînără, am asistat la debutul (?) lui Radu Beligan în Omul care a văzut moartea. Nu fîn bine minte piesa, dar știu că am fost „educată“ în sensul intrării în conștiința mea a „actorului neconfundabil“, cel care pecetluiește toate ipostazele cu personalitatea lui.

În sfîrșit, tot mai tînără sau mai puțin tînără, am văzut Galileo Galilei al lui Brecht și m-am simțit nespuse de educată, înțelegînd că, atît consecvența pînă la martiriu a lui Giordano Bruno, cît și aparenta abjurare — care i-a permis continuarea muncii științifice — a lui Galileo, sînt două atitudini morale legitime.

Aș mai putea adăuga și alte exemple, dar esențial mi se pare că „rolul educativ“ nu are nicidecum un caracter restrictiv, el putîndu-se exercita prin mesaj spiritual, prin ingeniozitate profesională, prin propuneri de lumi inedite, prin pur divertisment etc.

De asemenea, aș semna o experiență recentă. Aflîndu-mă pentru două zile în mijlocul colectivului Teatrului Tineretului din Piatra-Neamț, am constatat că este posibilă o atmosferă jovial educativă, fără tutelă încruntată, fără pedagogie rigidă și, mai ales, fără acea graniță artificială dintre „tineri“ și „bătrîni“, sursă a multor confuzii și neînțelegeri.

Cam aceste condiții, plus cele de mai sus, mi le-aș dori pentru ca arta noastră — în ocurență, teatrală — să respire armonios, să cîștige în cantitate și calitate, să fie mereu variată, spontană și, totodată, reprezentativă.